

Centraal Planbureau

CPB Notitie | 16 sept 2014

Raming van het bijstandsvolume in de Macro Economische Verkenning (MEV) 2015

CPB Notitie

Centraal Planbureau

Van Stolkweg 14
Postbus 80510
2508 GM Den Haag

T (070)3383 380
I www.cpb.nl

Contactpersoon
Krista Hoekstra

Datum: 16 september 2014

Betreft: Raming van het bijstandsvolume in de MEV 2015

In de MEV 2015 raamt het CPB het gemiddelde aantal bijstandsuitkeringen aan personen jonger dan 65 jaar in 2014 op 370.000. Dit is een toename van 22.000 uitkeringen ten opzichte van het gerealiseerde volume in 2013. De toename wordt bijna volledig veroorzaakt door de ontwikkeling van de werkloosheid.

Beleidsmaatregelen hebben een beperkt opwaarts effect. Naar verwachting stijgt het aantal bijstandsuitkeringen in 2015 verder naar 377.000. De werkloosheid zal naar verwachting beperkt dalen in 2015, maar beleidseffecten veroorzaken een verdere toename van het bijstandsvolume.

1 Inleiding

De Wet Werk en Bijstand (WWB) bepaalt dat gemeenten een eigen budget krijgen voor de uitvoering van de bijstand. Het ministerie van SZW informeert gemeenten drie keer per jaar over de hoogte van het macrobudget: in september van het voorgaande jaar over het voorlopige budget, in juni/juli van het lopende jaar over het nader voorlopige budget en in september van het lopende jaar over het definitieve budget. De hoogte van het budget wordt bepaald op basis van een raming voor het aantal bijstandsgerechtigden en de gemiddelde hoogte van een uitkering.

Het CPB publiceert ramingen van het aantal bijstandsgerechtigden in het lopende en komende jaar in het Centraal Economisch Plan (CEP) in maart en in de Macro Economische Verkenning (MEV) in september. Het uitgangspunt in de raming is de ramingsregel die het verband weergeeft tussen mutaties in de werkloze beroepsbevolking (WBB) en de mutatie in de bijstand.

De volgende paragraaf geeft een onderbouwing van de bijstandsraming in de MEV 2015 voor 2014. Paragraaf 2 bevat een vooruitblik naar 2015. De werking van de ramingsregel wordt toegelicht in een tekstkader.

2 Raming bijstandsvolume 2014

Op dit moment raamt het CPB het bijstandsvolume in 2014 op 370.000 uitkeringen aan personen jonger dan 65 jaar. Tabel 2.1 geeft een gedetailleerde onderbouwing van de raming. Zie het tekstkader voor een toelichting op de ramingsystematiek.

Tabel 2.1 Raming bijstandsvolume 2014 in MEV 2015

	2013	2014
	x 1000 uitkeringen	
(1) WBB	656	666
(2) Mutatie WBB	149	10
(3) Arbeidsaanbodcorrectie op WBB	3	-5
(4) Gecorrigeerde mutatie WBB [(2) + (3)]	152	5
(5) Mutatie bijstand cf. rekenregel	37	24
(6) Directe beleidseffecten	7	3
(7) Mutatie bijstandsvolume [(5) + (6)]	43	26
(8) Autonoom	-15	-4
(8a) Autonoom meeboeken	-8	0
(8b) Autonoom niet meeboeken (a)	5	0
(8c) Vertraagde voorspelfout	-11	-4
(9) Mutatie bijstandsvolume [(7) + (8)]	28	22
(10) Raming bijstandsvolume (t.b.v. budget)	347	370

(a) In 2013 is een incidentele autonoom geboekt, zonder doorwerking naar 2014. Vanaf verslagjaar 2013 is het CBS overgestapt van rapportage op zogenoemde registratiebasis naar transactiebasis. Het jaargemiddelde op transactiebasis lag in 2013 circa 4500 uitkeringen hoger. Dit heeft geen effect op de uitgaven in 2013.

De toename van het bijstandsvolume wordt vrijwel volledig veroorzaakt door de conjuncturele ontwikkeling van de werkloosheid in 2013. De verwachting is dat de werkloosheid in 2014 uitkomt op circa 666.000 personen (nationale definitie). Beleidsmaatregelen hebben een opwaarts effect op de bijstandsraming in 2014, terwijl de autonoom een neerwaarts effect heeft. De autonoom wordt in tabel 2.1 opgebouwd uit drie onderdelen:

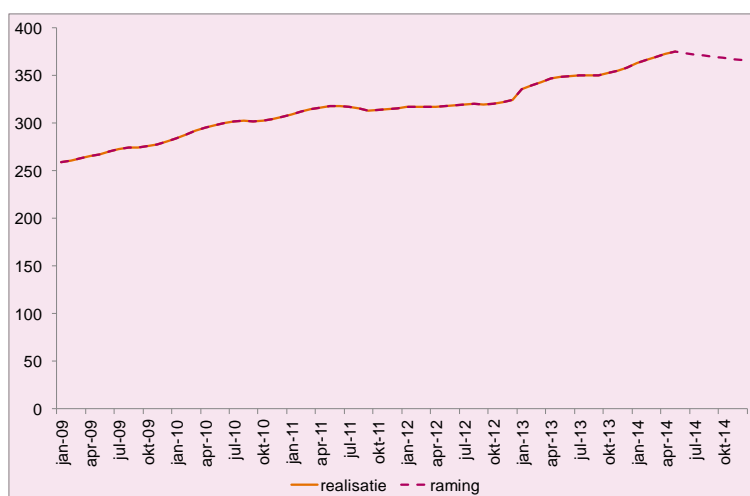
- a) Bijsturing op basis van realisaties; deze voorspelfout wordt voor 50% 'meegeboekt' naar het volgende jaar;
- b) Incidentele effecten die niet 'meegeboekt' worden;
- c) De voorspelfout uit het voorgaande jaar die is 'meegeboekt'.

De autonome bijsturing van -4000 in 2014 is de helft van de voorspelfout uit het voorgaande jaar (-8000 op regel 8a), die conform de ramingsystematiek voor 50% wordt 'meegeboekt' naar het volgende jaar. De gegevens van het bijstandsvolume in het begrotingsjaar zelf worden niet in de raming voor het budget betrokken, omdat dan een vermenging zou optreden van de raming en het beleid van gemeenten. Met andere woorden, de realisaties van het aantal bijstandsuitkeringen in de eerste helft

van 2014 zijn in de huidige raming buiten beschouwing gelaten. Op deze manier wordt voorkomen dat gemeenten een lager budget ontvangen wanneer zij in de eerste helft van het jaar via succesvol re-integratiebeleid het aantal uitkeringen weten te verminderen.

Volgens realisatiegegevens van het CBS bedroeg het gemiddelde bijstandsvolume in 2013 347.300 uitkeringen.¹ In de eerste maanden van 2013 liep het bijstandsvolume sterk op, waarna het in de maanden juni tot en met september ongeveer gelijk bleef. Vervolgens vond in het laatste kwartaal een verdere stijging plaats tot een niveau van 359.000 uitkeringen ultimo, zie figuur 2.1. In de eerste maanden van 2014 was sprake van een verdere stijging van het aantal bijstandsontvangers, hoewel minder groot dan de toename in dezelfde periode vorig jaar. Voor de tweede helft van het jaar wordt per saldo een daling van het aantal bijstandsontvangers verwacht, zie de gestippelde lijn in figuur 2.1. Wanneer rekening wordt gehouden met het seizoenspatroon in de bijstand, betekent dit dat het bijstandsvolume gedurende de zomermaanden waarschijnlijk een daling zal laten zien en een stijging in de laatste maanden van het jaar.

Figuur 2.1 Ontwikkeling bijstandsvolume 2009-2014 (maandcijfers, x 1000)

¹ Cijfers op transactiebasis.

Toelichting methodiek raming van het bijstandsvolume

Het CPB heeft op basis van regressieanalyse de volgende rekenregel voor de raming van het bijstandsvolume geschat (a):

$$\Delta WWB_t = 0,15\Delta WBB_t^* + 0,15\Delta WBB_{t-1}^* + 0,5\varepsilon_{t-1} + \text{beleid}_t + \text{autonom}_t$$

waarbij WBB* staat voor de gecorrigeerde werkloze beroepsbevolking (nationale definitie) en ε_t is de voorspelfout.

Het drijvende proces in de ontwikkeling van het bijstandsvolume is de gecorrigeerde mutatie van de werkloze beroepsbevolking (zie hieronder). Een verandering van de werkloosheid werkt voor 15% door op het aantal bijstandsuitkeringen in het lopende en komende jaar. De conjunctuur werkt dus met enige vertraging door in de bijstand. Op korte termijn werken veranderingen in de werkloosheid voornamelijk via de WW. Op wat langere termijn heeft de werkloosheid effect op het bijstandsvolume, voor een belangrijk deel doordat het verblijf in de WW afloopt. In het model wordt een voorspelfout uit het verleden voor 50% 'meegeboekt' naar het volgende jaar. Als het basismodel in een bepaald jaar een te lage voorspelling geeft, is de kans het grootst dat dit in het daaropvolgende jaar ook het geval is.

Daarnaast worden eventuele geraamde beleidseffecten toegevoegd. Hierbij wordt rekening gehouden met beleidsmaatregelen van de Rijksoverheid die in jaar t effect hebben op de bijstand. Dit betreft niet alleen maatregelen in de WWB zelf, maar ook bijvoorbeeld beleidsmaatregelen in de WW of arbeidsongeschiktheidsregelingen die tot extra instroom in de bijstand leiden. Ten slotte kan een plausibiliteitscontrole op basis van de ontwikkeling van het aantal bijstandsuitkeringen per maand of overige aanvullende informatie nog leiden tot een eventuele autonome bijstelling van de jaarraming. Hierbij dient opgemerkt te worden dat realisaties gedurende het lopende jaar niet worden meegenomen in de bijstandsraming ten behoeve van de vaststelling van het definitieve budget voor jaar t.

Toelichting gecorrigeerde werkloze beroepsbevolking

Bij de raming van het aantal bijstandsuitkeringen wordt een arbeidsaanbodcorrectie op de mutatie van de werkloze beroepsbevolking gebruikt om ervoor te zorgen dat geen dubbeltellingen ontstaan bij de bepaling van het uitkeringsvolume. Een voorbeeld hiervan is het beperken van de Wajong tot volledig en duurzaam arbeidsongeschikten. Een deel van de jongeren die bij ongewijzigd beleid recht zouden hebben op een Wajong-uitkering en niet tot het arbeidsaanbod behoorden, zal zich nu wel op de arbeidsmarkt aanbieden. Deze toename van het arbeidsaanbod zal op korte termijn niet volledig geabsorbeerd worden op de arbeidsmarkt en dientengevolge gedeeltelijk in de werkloze beroepsbevolking terecht komen. Voor zover deze mensen recht hebben op een bijstandsuitkering, wordt die uitkering via directe beleidseffecten geboekt. Om te voorkomen dat de extra werkloosheid ook nog eens via de ramingsregel leidt tot meer WW- en bijstandsuitkeringen, dient de mutatie van de werkloze beroepsbevolking hiervoor in de ramingsregel te worden gecorrigeerd. Deze correctie wordt in drie jaar afgebouwd, omdat werknemers alsnog een baan vinden, zich terugtrekken van de arbeidsmarkt, of, op langere termijn, wel in aanmerking komen voor een (werkloosheids)uitkering. In formulevorm:

$$\Delta WBB_t^* = \Delta WBB_t - 0,75a + \sum_{i=1}^3 1/3(0,75a)_{t-i}$$

waarbij * duidt op gecorrigeerde WBB en a arbeidsaanbodeffecten zijn die als beleidsmaatregelen worden meegenomen in de WW of bijstand.

(a) CPB, 2012, Herziening van de WWB-raming voor het *Centraal Economisch Plan 2012*: <http://www.cpb.nl/publicatie/herziening-van-de-wwb-raming-voor-het-centraal-economisch-plan-2012>.

3 Vooruitblik naar 2015

In 2015 wordt een verdere stijging van het bijstandsvolume verwacht. Naar verwachting neemt het bijstandsvolume volgend jaar toe met 8000 uitkeringen tot 377.000. Volgend jaar is in de raming sprake van een gecorrigeerde mutatie van werkloosheid met -18.000, met een beperkte negatieve macrodoorwerking in de bijstand. Beleidseffecten hebben daarentegen een opwaarts effect op het WWB-volume. De belangrijkste hiervan zijn de beperking van de Wajong en de WSW als gevolg van de invoering van de Participatiewet per 1 januari 2015, en de voorgenomen gedeeltelijke vrijstelling, onder andere voor zelfstandigen, van de derdepijlerpensioenen in de WWB-vermogenstoets.

Dit is een uitgave van:

Centraal Planbureau
Van Stolkweg 14
Postbus 80510 | 2508 GM Den Haag
T (070) 3383 380

info@cpb.nl | www.cpb.nl

September 2014